

SEBÉSZET

8. aktualizált és bővített kiadás

Szerkesztette: GAÁL CSABA

614, nagyrészt kétszínű ábrával,
266 táblázattal

MEDICINA Könyvkiadó Zrt. – Szerkesztő
BUDAPEST, 2012.

Tartalom

A magyar sebészet története			
BALASSÁTÓL napjainkig (SUGÁR ISTVÁN)	1	Cardiovascularis betegségek	
<i>A kezdetek</i>	1	(BOGÁR L.)	20
<i>A II. világháború utáni időszak</i>	2	Általános megfontolások	20
Egyetemi klinikák.	2	Aneszteziológiai szempontok	20
Egyéb intézmények kiemelkedő sebészei	4	A cardialis kockázat értékelése	20
Szentés	5	Sebészeti betegséget utánzó	
Kísérletes sebészet	6	kardiológiai állapotok	21
A sebészet legújabb kori fejlődése		A coronariabetegek megítélése.	21
és jelen dilemmái (GAÁL CSABA)	7	A szívbillentyű-ártalmak értékelése	22
<i>A sebészet fejlődésének szakaszai</i>	7	Congestív szívelégtelenség.	23
<i>Az utóbbi évtizedek vívmányai</i>	7	Perioperatív ritmus- és vezetési zavarok	23
Sebészképzés.	8	Perifériás érbetegségek.	23
Korunk orvostudományának ellentmondásai	9	Hypertoniabetegség	23
A fejlődés iránya	9	Légzőrendszeri betegségek	
ÁLTALÁNOS SEBÉSZET		(BOGÁR L.)	24
1. Sebészi vizsgáló módszerek		Obstruktív tüdőbetegség.	24
(GAÁL CSABA)	13	Restriktív tüdőbetegség (RLD)	24
<i>Orvos-beteg kapcsolat</i>	13	Vascularis tüdőbetegség (VLD)	25
<i>Anamnézis</i>	14	Légzésfunkciós vizsgálatok	25
Fájdalom	15	A posztoperatív morbiditás és mortalitás	
Hányás	15	megítélése	25
Széklétrütési zavarok	16	Májbetegségek (BOGÁR L.)	26
<i>Fizikális vizsgálat</i>	16	Műtét és anesztézia hatása a májra	26
<i>Laboratóriumi, röntgen-, EKG-</i>		A májbetegség műtét kockázata	27
<i>és ultrahangos vizsgálatok</i>	17	A májbetegség perioperatív felmérése	
<i>Eszközös vizsgálatok.</i>	17	és előkészítése	28
<i>Általános megjegyzések.</i>	17	Veseelégtelenség (BOGÁR L.)	28
<i>Dokumentáció</i>	18	Folyadék- és sóegyensúly	28
2. Nem sebészeti betegségek és a terhesség		Hematológiai rendellenességek	29
perioperatív értékelése és kezelése		Alultápláltság	29
(BOGÁR LAJOS, LOSONCZY HAJNA, VÉZENDI		Műtét közbeni és utáni rendszabályok	29
KLÁRA)	20	Endokrin zavarok (BOGÁR L.)	29
		Diabetes mellitus	29
		Hyperthyreosis.	31
		Hypothyreosis	31
		Hypoparathyreoidismus	31
		Hyperparathyreoidismus.	32
		Mellékvesekéreg-elégtelenség	
		(ADDISON-kór).	32
		A mellékvesekéreg túlműködése.	32
		Pheochromocytoma.	33
		Idegrendszeri megbetegedések	
		(BOGÁR L.)	33
		Parenchymás elváltozások	33
		Vascularis betegségek	34

<i>Terhések nem szülészeti műtétei</i> (BOGÁR L.)	34	Az egyensúlybomlás lehetőségei, kórisméjük	61
Aneszteziológiai megfontolások	34	A víz- és elektrolyt-háztartás klasszikus zavarainak kezelése	62
Általános sebészi beavatkozások	35	Legfontosabb ioneltolódási zavarok	63
Urológiai betegségek	36	<i>Sav-bázis egyensúly</i>	66
<i>A sebészeti betegek hematológiai vonatkozásai</i> (LOSONCZY H.)	37	Általános fogalmak	66
Anamnézis	37	A sav-bázis egyensúly szabályozása	67
Panaszok	37	A sav-bázis egyensúly felbomlása	67
Fizikális vizsgálat, klinikai jelek	37	Egyszerű sav-bázis egyensúlyzavarok	69
Anaemia	38	Kevert sav-bázis zavarok	70
Fehérvérsejtszám, a minőségi vérkép eltérései	39	A sav-bázis zavarok kezelése	70
Szérumfehérjék	40	4. Műtét előtti teendők (BOGÁR LAJOS)	73
Vérvesztés	40	<i>A betegség megítélése a műtéti kockázat szempontjából.</i>	73
<i>Hematológiai betegek sebészeti ellátása,</i> (LOSONCZY H.)	41	Anamnézis, a beteg fizikális vizsgálata	73
Anamnézis, panaszok, tünetek	41	Kivizsgálás	74
Sebészi beavatkozások	41	A műtéti kockázat általános felmérése	75
Akut hasat utánzó, ill. okozó elváltozások	43	A műtéti kockázat sajátos tényezői	76
Perioperatív teendők hematológiai betegek műtéteinél	43	Konzultáció más szakmákkal	79
<i>Hemoterápia a sebészetben</i> (VEZENDI K.)	43	<i>Műtéti előkészítés</i>	81
Transzfúzió indikációja	44	Általános előkészítés	81
Vérkészítmények	45	Speciális előkészítés	82
A transzfúzió gyakorlata	46	Teendők akut műtét előtt	84
Transzfúzió electív műtét esetén	47	5. A műtét (GAÁL CSABA)	86
Sürgősségi transzfúzió	48	<i>Műtéti indikáció, kontraindikáció.</i>	86
Masszív transzfúzió	48	Műtéti tolerancia	86
Teendők transzfúziós reakciók esetén	50	Az operálhatóság kérdése	87
A transzfúzió jogi vonatkozásai	50	A műtéti indikáció formái	87
Vértakarékos lehetőségek	51	Műtéti kontraindikáció	87
Mesterséges „vérpótszerek”	52	Alternatív kezelési módok	88
3. A sebészeti beavatkozások kórélettani vonatkozásai (BOGÁR LAJOS, GAÁL CSABA)	54	<i>A műtéti beavatkozás általános feltételei</i>	88
<i>A posztgressziós szindróma</i>	54	Műszerek (instrumentárium)	88
A posztgressziós szindróma lefolyása	54	Varróanyagok	88
Posztgressziós neurohormonális elváltozások	55	Műtétnél alkalmazott textíliák és fóliák	91
Cardiorespiratóriós elváltozások	55	A műtő	91
<i>Műtéttel kapcsolatos anyagcsere-változások.</i>	55	Műtét előtti teendők	92
A FEM etiológiája és patomechanizmusa	56	Műtői magatartás	92
A tápanyagszükséglet	56	Asszisztencia	92
Víz- és elektrolyt-háztartás	58	<i>A műtéti technika elemei</i>	93
<i>Gyorsított (fast track) sebészi kezelés</i> (GAÁL Cs.)	58	Varratechnika	93
<i>A vitaminok és nyomelemek szerepe.</i>	60	Csomózási technika	95
<i>Posztoperatív pszichés reakciók</i>	60	A műtét lefolyása	96
<i>Víz- és elektrolyt-háztartás</i>	60	Injekciózás, punctio, hólyagkatéterezés	99
Folyadékterek, folyadékforgalom	60	<i>Gyakoribb műtétek elnevezése</i>	103
Víz- és elektrolyt-háztartás szabályozása	61	6. Posztoperatív gondozás (BOGÁR LAJOS, GAÁL CSABA)	106
		Általános megfontolások (GAÁL Cs.)	106
		<i>Betegészlelés</i> (BOGÁR L.)	107
		A folyamatos betegészlelés	107

61	<i>Vitális funkciók</i> (BOGÁR L.)	109	<i>Posztoperatív láz</i> (GAÁL Cs.)	146
	Légzés	109	<i>Zsírembolia</i> (BOGÁR L., GAÁL Cs.)	148
62	Keringés	111	<i>Gyógyíthatatlan beteg, exitus</i> (GAÁL Cs.)	149
63	Kiválasztás	112	A terápia intenzitása	149
	Belső milió (homeostasis)	113	A beteg önrendelkezési joga	149
66	A deficit és folyadékvesztés pótlása	114	Végstádiumban lévő beteg	150
66	Különleges helyzetek	115	8. Haemostasis, thrombosis, embolia	
67	A folyadékgyenleg monitorozása		(LOSONCZY HAJNA, GAÁL CSABA)	151
67	és dokumentálása	115	<i>Haemostasis</i>	151
69	Energetikai egyensúly	116	Alapismeretek	151
70	Tudatállapot (központi idegrendszer)	117	A haemostasis zavarainak klinikai és laboratóriumi	
70	<i>Posztoperatív fájdalom, orvos-beteg kapcsolat,</i>		vizsgálata	154
	<i>fájdalomcsillapítás</i> (BOGÁR L.)	117	Veleszületett coagulopathiák	155
73	Általános megfontolások	117	Szerzett coagulopathiák	159
	A fájdalomcsillapítás elvi		<i>Thrombophilia, thrombosis, embolia</i>	164
	és gyakorlati szempontjai	118	A vénás thromboemboliák megelőzése	166
73	A fájdalomcsillapítás lehetőségei	119	<i>Irányelvek a thromboembolia megelőzésére</i>	168
73	<i>Gyógyszerelés</i> (BOGÁR L.)	122	Általános sebészet	168
74	<i>Speciális (laboratóriumi) vizsgálatok</i>		Áthidaló kezelés	169
75	(BOGÁR L.)	122	A vénás thromboembolia kezelése	171
76	<i>A beteg gondozásának egyéb szempontjai</i>		Antithrombotikus kezelés alatti invazív beavatkozás	174
79	(GAÁL Cs.)	123	Készenlét a haemostasis zavarainak kezeléséhez	175
	A beteg fektetése, mobilizálása	123	9. Aneszteziológiai ismeretek	
81	Drenázs	123	(BOGÁR LAJOS)	176
81	Sebellenőrzés	123	<i>Általános érzéstelenítés</i>	176
82	Varratszedés	124	Történeti visszapillantás, alapfogalmak	176
84	A gyomor- és béltraktus	124	Az általános érzéstelenítés formái	
	7. Posztoperatív szövődmények		és farmakológiája	177
	(GAÁL CSABA, BOGÁR LAJOS, VÉGH GYÖRGY)	127	Az általános érzéstelenítés kivitelezése	183
	Bevezető gondolatok	127	<i>Regionális érzéstelenítés</i>	187
86	<i>Sebgyógyulási zavar</i> (GAÁL Cs.)	127	Helyi érzéstelenítőszer	187
86	<i>Légzési szövődmények</i> (BOGÁR L.)	129	Az alkalmazás gyakorlati szempontjai	187
86	<i>Szív- és érrendszeri szövődmények</i> (BOGÁR L.)	132	Javallat és ellenjavallat	188
87	<i>Hasúri szövődmények</i> (GAÁL Cs.)	134	Előkészítés regionális érzéstelenítéshez	188
87	<i>Hasi kompartment-szindróma</i> (VÉGH Gy.)	135	A helyi érzéstelenítés módjai	188
88	<i>Gyomor- és bélműködési zavar és -vérzés</i>		A regionális érzéstelenítés kockázatai	
	(GAÁL Cs.)	139	és szövődményei	194
	<i>Posztoperatív parotitis</i> (GAÁL Cs.)	141	Az általános és a regionális anesztézia	
	<i>Posztoperatív pancreatitis</i> (GAÁL Cs.)	141	kombinálása	195
03	<i>Posztoperatív cholecystitis</i> (GAÁL Cs.)	142	10. Sebekről (METZGER PÉTER)	197
	<i>Májműködési zavar</i> (GAÁL Cs.)	142	<i>A seb fogalma</i>	197
06	<i>Vizeletkiválasztási zavarok</i>		Mechanikus sebek	197
06	(veseszövődmények) (BOGÁR L.)	143	Vegyű sérülések	197
07	<i>Posztoperatív psychosis</i> (GAÁL Cs.)	144	Termikus sebek	197
07			Sugárzás okozta sebek	197
			<i>Sebgyógyulás</i>	198
			A sebgyógyulás stádiumai	199
			A sebgyógyulást befolyásoló tényezők	199
			<i>A sebgyógyulás zavarai</i>	200

<i>Sebkezelés</i>	200	<i>Antivirális szerek</i>	247
Alkalmi sebek elsődleges ellátása	200	<i>A baktériumok antibiotikum-rezisztenciája</i>	247
Különleges sebek ellátása	201	<i>Az antibiotikumok alkalmazása a sebészetben</i>	249
Az ellátott sebek szövődményeinek kezelése	202	Az antibiotikumok kiválasztása	249
<i>Krónikus sebek.</i>	202	Antibiotikus prophylaxis.	249
Lábszárfekély (ulcus cruris)	202	A helyi antibiotikumkezelés kérdése	253
Felfekvés (decubitus).	203	Az antibiotikumok kombinált alkalmazása	254
Vákuumpecsétes kezelés.	203	Az antibiotikumok mellékhatásai	255
11. Asepsis, antisepsis, nosocomialis infekció (GAÁL CSABA)	205	<i>Kórházi fertőzések</i>	257
<i>Asepsis.</i>	205	<i>Az antibiotikumterápia költségei</i>	258
<i>Antisepsis.</i>	206	14. Elsősegélynyújtás, újraélesztés, shock (GÓBL GÁBOR, BOGÁR LAJOS)	259
<i>Nosocomialis infekciók</i>	210	<i>Elsősegélynyújtás (GÓBL G.)</i>	259
A beteg mint fertőző forrás	210	Általános szempontok	259
A személyzet mint fertőző forrás	211	Ellátás a helyszínen.	260
A műtő mint fertőzésforrás	211	Teendők a legfontosabb vezető tünetek szerint	263
A műtét mint fertőző forrás.	212	A helyszíni sérültellátás alapelvei	265
Antibiotikus kezelés	213	<i>Cardiopulmonalis és cerebralis resuscitatio (BOGÁR L.)</i>	269
12. Sebészeti fertőzések (GAÁL CSABA, LOSONCZY HAJNA)	215	A klinikai halál gyors megállapítása.	269
<i>Általános fertőzéstan</i>	215	Az újraélesztés ábécéje	269
Helyi infekció	215	Az újraélesztés eredményessége és lehetőségeinek határai.	278
Általános fertőzés, sepsis, SIRS	217	Az újraélesztés szövődményei	279
<i>Részletes fertőzéstan</i>	222	A kórházi resuscitációs készenlét megszervezése	279
Leggyakoribb fertőzésformák.	222	Az újraélesztés oktatása	280
Posztoperatív sebfertőzések.	225	<i>A shock (BOGÁR L.)</i>	280
Egyéb fertőzések	226	A shock fogalma, felosztása és korszerű szemlélete	280
Anaerob fertőzések.	228	A hypovolaemiás shock	281
Specifikus fertőzések	230	A hypovolaemiás shocktól eltérő shockállapotok.	285
Parazitás infekciók	231	15. Sebészeti sonographia (GAÁL CSABA)	290
Vírusfertőzések (GAÁL Cs., LOSONCZY H.)	232	<i>Általános megjegyzések</i>	290
13. Antibiotikumok (NAGY ERZSÉBET)	238	<i>Alapismeretek</i>	291
<i>Az antibiotikumok osztályozása</i>	238	Fizikai jellemzők	291
<i>Az antibiotikumok és kemoterapeutikumok csoportjai</i>	239	Az ultrahangfej tulajdonságai.	291
Penicillinek	239	Az eljárás és az echogramok értékelése	292
Cephalosporinok	239	Az ultrahangvizsgálat előnyei és hátrányai.	293
Egyéb béta-laktám antibiotikumok	242	A vizsgálat menete, dokumentáció	293
Aminoglycosidok	242	<i>A sonographia gyakorlata</i>	294
Tetracyclinek.	243	Preoperatív diagnosztika.	294
Macrolidok	244	Akut has	299
Ketolidok	244	Sonographia a traumatológiában.	300
Lincosamidok	244	Intraoperatív sonographia	301
Egyéb antibiotikumok	244	Posztoperatív észlelés.	302
<i>Antibakteriális hatású kemoterápiás szerek</i>	245	Intervencionális sonographia	303
<i>Antimycoticus szerek.</i>	247	Ultrahangos diagnózis az angiológiában	304

47	16. Endoscopia a sebészetben		18. Termikus sérülések	
47	(GAÁL CSABA, DÖBRÖNTE ZOLTÁN, METZGER PÉTER)	306	(JUHÁSZ ISTVÁN)	358
49	<i>Az eljárásról általában (GAÁL Cs.)</i>	306	<i>Égési sérülés (combustio)</i>	358
49	Felosztás	306	Az égések tünettana	358
49	Történeti fejlődés	307	Az égési sebek osztályozása	359
49	Technikai előfeltételek	307	Az égésbetegség kórélettana	360
53	Új technológiák	308	Prognosztikai számítások	360
54	A beavatkozások elsajátítása	309	Az égések gyógykezelése	361
55			Speciális égési formák	368
57	<i>Intraluminalis endoscopos diagnosztika és terápia (DÖBRÖNTE Z.)</i>	310	<i>Vegyí égések, maródások (causticatio)</i>	370
58	Általános megjegyzések	310	<i>Fagyás (congelatio)</i>	370
59	A felső tápcsatorna endoscopyja	311	<i>Égési Sérültek ellátását végző magyarországi centrumok</i>	371
59	A vékonybél vizsgálata	319	19. Onkológiai sebészet	
59	A colorectum vizsgálata	320	(HORVÁTH ÖRS PÉTER)	373
59	A biliopancreaticus rendszer endoscopyja	323	<i>Definíció</i>	373
59	Endoscopos ultrahangvizsgálat	327	<i>Epidemiológia</i>	373
59	Bronchoscopy	327	<i>A daganatok etiológiája</i>	374
60	Angioscopy	329	<i>A daganatok klinikai és biológiai viselkedése</i>	377
63	<i>A korai és késői posztoperatív szövődmények endoscopos kezelése (GAÁL Cs.)</i>	330	<i>Malignus tumorok terjedése</i>	378
65			<i>Metastasis és recidiva</i>	379
69	<i>Minimálisan invazív sebészet</i>		<i>Praecancerosisok</i>	380
69	(<i>Minimális behatolású sebészet</i>)		<i>Daganatmegelőzés</i>	380
69	(GAÁL Cs., METZGER P.)	332	<i>A daganatos betegek kivizsgálása</i>	381
78	Általános megjegyzések	332	<i>A daganatok osztályozása</i>	383
78	Laparoscopos beavatkozások	335	<i>Az onkológiai sebészet feladatai és lehetőségei</i>	385
79	Természetes testnyílásokon át végzett sebészet	339	Kuratív célú műtét	385
79	Thoracoscopy és mediastinoscopy beavatkozások	340	Palliatív célú műtét	386
80	Arthroscopy	340	Daganat okozta sürgősségi műtét	386
80	Ambuláns beavatkozások	341	Műtét diagnosztikus okból vagy stádiummeghatározás céljából	386
80			Prophylacticus műtét	386
80	17. Intervencionális radiológia		Metastasisok sebészete	387
80	(BATTYÁNY ISTVÁN, HARMAT ZOLTÁN)	343	Minimálisan invazív technikával végzett beavatkozások	387
81	<i>Bevezetés</i>	343	<i>Az onkológiai sebészet alapelvei</i>	387
85	<i>Módszerek, technikák</i>	343	<i>Roszzindulatú daganatok multimodális terápiája</i>	387
90	<i>Az intervenciós eljárások csoportosítása</i>	344	<i>Prognózis</i>	389
90	<i>Érbetegségek intervenciós radiológiája</i>	344	<i>Gondozás</i>	389
91	Verőérszűkítések	344		
91	Érelzáródások (verőér- és vénás embolisatiók, thrombosisok)	345		
91	Artériás és vénás vérzések, érsérülések ellátása	346		
92	Portalis hypertensio kezelése	348		
93				
93	<i>Nem vascularis intervenciós radiológiai beavatkozások</i>	348		
94				
94	<i>Intervenciós onkoradiológia</i>	352		
99	Májdaganatok kezelése	352		
100	Egyéb daganatok kezelése	355		
101				
102	<i>Fájdalomcsillapítás</i>	355		
103				
104				

20. Kötözéstan, a végtagok rögzítése (FEKETE KÁROLY)	391	Az orvosi rehabilitáció eszköztára	426
<i>A kötözésről általában.</i>	391	<i>Fizioterápia</i>	427
<i>Kötözés a sebgyógyulás különböző szakaszaiban.</i>	391	Gyógytorna	427
<i>A sebek jellegéből adódó kötözési elvek</i>	391	Fizikoterápia	428
<i>A friss, nyílt sérülés kötözése.</i>	391	Fizioterápia alkalmazása a sebészetben	432
<i>Műtéti seb kötözése</i>	392	23. A sebészet jogi vonatkozásai (GAÁL CSABA, VÉGH GYÖRGY)	436
<i>Fertőzött seb kötözése</i>	392	<i>Bevezető megjegyzések</i>	436
<i>Masszívan fertőzött sebek kötözése</i>	392	<i>Általános megfontolások</i>	436
<i>Krónikus, fertőzött sebek kötözése</i>	393	<i>Gyakorlati vonatkozások.</i>	438
<i>Speciális kötések</i>	394	<i>Hol operáltassa magát a beteg?</i>	438
<i>Kötözőanyagok.</i>	394	<i>Betegfelvilágosítás</i>	439
<i>Rögzítő és nyugalomba helyező kötések</i>	395	<i>A betegek jogai</i>	441
<i>Extenziós kötés</i>	399	<i>Felelősségbiztosítás</i>	441
<i>Fixateur externe kezelés.</i>	400	<i>Az operátor felelőssége</i>	441
21. A szervtranszplantáció sebészete (KALMÁR-NAGY KÁROLY, BOGÁTS GÁBOR, PERNER FERENC, KECSKÉS LÁSZLÓ, LANGER RÓBERT)	402	<i>„Megbocsáthatatlan” hibák</i>	444
<i>Terminológia (KALMÁR-NAGY K.)</i>	402	<i>Defenzív medicina</i>	445
<i>Transzplantációs immunológia</i> (KALMÁR-NAGY K.)	402	<i>Hibafelismerést követő teendők</i>	445
<i>Immunsuppressio (KALMÁR-NAGY K.)</i>	404	<i>Az igazságügyi szakértő szerepe (GAÁL CSABA, VÉGH GYÖRGY)</i>	446
<i>A transzplantáció klinikuma</i> (KALMÁR-NAGY K.)	407	24. Tudományos információszerzés (GAÁL CSABA)	449
<i>Donorok</i>	407	<i>Közlemények értékelése</i>	449
<i>Szerveltávolítás, szervkonzerválás</i>	409	<i>Közlemények fő csoportjai</i>	450
<i>Veseátültetés (KALMÁR-NAGY K.)</i>	411	<i>Az irányelvekről általában.</i>	451
<i>Eredmények</i>	415	<i>Irányelvek, standardok</i>	452
<i>Szívtranszplantáció (BOGÁTS L.)</i>	415	<i>Gyakorlati szempontok</i>	452
<i>Tüdőtranszplantáció (KECSKÉS L.)</i>	416	<i>Bizonyítékokon alapuló orvoslás</i>	453
<i>Májtranszplantáció (PERNER F.)</i>	417	<i>Meghatározás</i>	454
<i>Indikáció, a beteg (betegség) „értékelése”</i>	418	<i>Általános megjegyzések</i>	454
<i>Aneszteziológiai kérdések</i>	418	<i>A bizonyítékokról.</i>	455
<i>A műtét</i>	418	<i>Irodalomkeresés.</i>	456
<i>Pancreastranszplantáció (LANGER R.)</i>	420	<i>Az eljárás kidolgozása</i>	456
22. Rehabilitáció, fizioterápia (FAZEKAS GÁBOR)	423	<i>A gyakorlatba való átültetés</i>	457
<i>Rehabilitáció</i>	423	<i>A megértés elsajátítása.</i>	457
<i>A rehabilitáció fogalma</i>	423	<i>Sebészeti vonatkozások</i>	458
<i>A funkcióképesség vizsgálata</i>	424	RÉSZLETES SEBÉSZET	
<i>A rehabilitáció folyamata</i>	425	25. A központi idegrendszer sebészete (BÜKI ANDRÁS, BARZÓ PÁL)	465
		<i>Általános elvek (BÜKI A.)</i>	465
		<i>Bevezetés</i>	465
		<i>Sebészi döntéshozatal, műtéti tervezés, feltárás</i>	466
		<i>Az idegsebészeti műtétek fő típusai és lépései</i>	467
		<i>Élettani tudnivalók</i>	469

26	Sebészi vérzéscsillapítás	469	Perifériás idegkompressziós szindrómák (alagút szindrómák)	503
27	Minimálisan invazív idegsebészeti koncepció	470	<i>Funkcionális idegsebészet</i> (BARZÓ P.)	503
27	<i>Fejlődési rendellenességek</i> (BÜKI A.)	470	A fájdalomcsillapító beavatkozásokról	503
28	Craniosynostosisok	470	Trigemínus neuralgia	503
32	Arachnoidealis cysta	470	Hemifacialis spasmus (vagy n. facialis tic)	504
	Platybasia, basalis impressio	471	Glossopharyngeus neuralgia, „esszenciális hypertonia”	504
36	KLIPPEL-FEIL-szindróma	471	Epilepsziasebészet (BÜKI A.)	504
	CHIARI-malformatio	471	Mozgászavarok kezelése (BÜKI A.)	504
36	Hydromyelia, syringomyelia	471	Extrapiramidális mozgászavarok	504
36	DANDY - WALKER-cysta	471	PARKINSON-betegség	505
36	Velőcsőzáródási rendellenességek	471	Spasticitas	505
	<i>Koponyasérülések sebészi ellátása</i> (BÜKI A.)	472	Pszichiátriai sebészet (BÜKI A.)	506
38	Epidemiológia	472	<i>A központi idegrendszer idegsebészeti ellátást igénylő fertőzései</i> (BÜKI A.)	506
38	Koponyasérülések osztályozása	472	Agytályog	506
39	Koponya-agysérülések formái	475	Subduralis empyema	507
41	A térfoglaló koponyaűri vérzések kezelésének összefoglalása	478	A gerinc idegsebészeti teendőit igénylő gyulladásai	507
41	Kimenetel	478	26. A fej és a nyak sebészete (BARABÁS JÓZSEF)	509
44	Késői szövődmények	479	<i>A koponya fejlődése és fejlődési rendellenességei</i>	509
45	<i>A központi idegrendszer daganatai</i> (BÜKI A.)	480	A fej embrionális fejlődése	509
46	Általános elvek	480	Az agykoponya fejlődése	510
46	Epidemiológiai adatok	481	Az arc fejlődése	510
49	Diagnózis	481	Craniofacialis fejlődési rendellenességek	511
49	Az egyes daganatfélések részletes tárgyalása	483	Craniofacialis szindrómák	512
49	<i>A hypophysis daganatai</i> (BARZÓ P.)	487	Ajak-, állcsont-, szájpadasadék	513
49	Epidemiológia, etiológia	487	Ajak-, állcsont-, szájpadasadék komplex kezelése	514
50	Felosztás	487	A craniofacialis szindrómák terápiája	517
50	Tünetek	487	<i>Maxillofacialis traumatológia</i>	519
51	Diagnózis	489	<i>Cysták a fej-nyak területén</i>	520
51	Kezelés	489	<i>Nyálmirigybetegségek</i>	523
52	<i>Agyi eredetű megbetegedések idegsebészeti ellátása</i> (BARZÓ P.)	491	Fejlődési rendellenességek	523
52	Epidemiológia, etiológia	491	Gyulladások	523
53	Vérzéses stroke	491	Szindrómák	524
54	Ischaemiás kórképek	491	Sialosisok (sialoadenosisok)	524
54	<i>Terápia</i>	491	Nyálkövek	524
55	Agyi aneurysma, subarachnoidalis vérzés	492	Nyál- vagy nyálmirigysipoly	525
56	A subarachnoidalis vérzés sajátosságos következményei	494	Nyálmirigyek daganatai	525
56	Agyi vascularis malformatiók	495	<i>Az állcsontok gyulladással járó betegségei</i>	526
57	<i>Hydrocephalus</i> (BARZÓ P.)	497	Fogeredetű (dentalis, odontogen) gyulladások	526
57	Definíció, epidemiológia, etiológia	497	Specifikus gyulladások	528
58	Tünetek	497	<i>A fej-nyak régiójának daganatai</i>	528
	Diagnózis	498	A fej-nyak régiójának jóindulatú daganatai	529
	Kezelés	498	A fej-nyak régiójának praecancerosus laesioi és állapotai	529
65	<i>A gerinc degeneratív kórképei</i> (BARZÓ P.)	498	A fej-nyak régiójának rosszindulatú daganatai	529
65	Az ágyéki gerinc degeneratív megbetegedései	498	<i>A nyaki nyirokcsomók differenciáldiagnózisa</i>	530
65	Háti porckorongsérv	500		
65	Nyaki porckorongsérv, spondylosis	500		
65	Spondylolisthesis	501		
66	Gerincsatorna-szűkület	501		
66	<i>Gerinc- és gerincvelői sérülések</i>	501		
67	A gerinc traumás sérülései	501		
69	Környéki idegek sérülése	501		

<i>Preprotetikai sebészet</i>	531	Metastasisok sebészete	602
Klasszikus sebészeti eljárások	531	<i>Mediastinum</i> (KECSKÉS L.)	606
27. Az emlő (GAÁL CSABA, LÁZÁR GYÖRGY)	533	Gyulladások	606
<i>Anatómia</i>	533	Térfoglaló mediastinalis elváltozások	608
<i>Fizikális vizsgálat</i>	534	<i>Mellkasi sérülések</i> (SZABÓ GY.)	614
<i>Jóindulatú elváltozások, betegségek</i>	535	A mellkassérülések patológiája	615
Fejlődési rendellenességek	535	A mellkassérülések diagnosztikája	615
Növekedési rendellenességek	536	A mellkassérültek ellátásának általános elvei	617
Gynaecomastia	536	Fedett sérülések	619
Az emlő gyulladásai	536	Nyílt sérülések	628
Zsírnekrosis	537	Polytraumatizált mellkassérültek ellátása	632
Jóindulatú daganatok	537	<i>A nyelőcső</i> (KISS J.)	633
Mastodynia	538	Funkcionális anatómia	633
Mastopathia („fibrocystic disease”)	539	A nyelőcsőbetegségek diagnosztikája	635
<i>Nem invazív emlőrákok</i>	540	Fejlődési rendellenességek	636
Carcinoma in situ	540	Diverticulumok	636
<i>Emlőcarcinoma</i>	542	Cricopharyngealis achalasia	638
Az emlőrák szövettani típusai	543	Achalasia cardiaca	639
Hormonreceptorok	543	Vigorous achalasia	640
Az emlőrákok stádiumbeosztása	543	Diffúz nyelőcsőspasmus	640
Prognózis	545	Hiatushernia	640
Szűrővizsgálat	545	A nyelőcső sérülései	644
Diagnózis	546	Jóindulatú nyelőcsődaganatok	646
Műtéti eljárások	549	Rosszindulatú nyelőcsődaganatok	647
Az emlőrák különleges formái	552	<i>A rekesz</i> (KECSKÉS L.)	651
Az operábilis emlőcarcinoma adjuváns terápiája	553	Fejlődési rendellenességek	651
Posztoperatív kezelés és gondozás	555	Relaxatio diaphragmatica (rekeszelernyedés)	651
Az emlőrák recidívája	557	Daganatok	652
Férfiak emlőrákja	558	Rekeszrupturák	653
28. A mellkas sebészete (KECSKÉS LÁSZLÓ, KISS JÁNOS, SZABÓ GYÖZÖ)	560	29. Szívsebészet (BOGÁTS GÁBOR)	655
<i>Mellkasfal</i> (KECSKÉS L.)	560	<i>Veleszületett szívbetegségek</i>	660
Sebészi anatómia	560	Palliatív műtétek	663
Fejlődési rendellenességek	560	Zárt (korrekciós) műtétek	665
Gyulladások	562	Nyitott műtétek	667
Daganatok	564	<i>Szerzett szívbetegségek</i>	677
<i>Mellhártya</i> (KECSKÉS L.)	566	Zárt szívűműtétek	677
Sebészeti anatómia és élettan	566	Nyitott szívűműtétek	679
Pneumothorax (légmell)	566	Ischaemiás szívbetegségek	683
A mellhártya folyadékgyülemei	569	Az infarctus szövődményeinek sebészi terápiája	685
Pleuratumorok	573	A szív daganatai	686
Pleuracallus, mellhártya-meszesedések	574	Ritmuszavarok	686
<i>Tüdő</i> (KECSKÉS L.)	575	Újabb technikai lehetőségek a szívsebészetben	688
Sebészeti anatómia és élettan	575	30. Hasi sebészet (GAÁL CSABA, LÁZÁR GYÖRGY, DAMJANOVICH LÁSZLÓ, BÁTORFI JÓZSEF, JAKAB FERENC, KUPCSULIK PÉTER, PERNER FERENC, OLÁH ATTILA, VÉGH GYÖRGY)	690
Diagnosztika	576	<i>Hasfali és lágyéktáji sérvek</i> (BÁTORFI J.)	690
Műtéti eljárások	580	A sérvekről általában	690
Sebészi gyulladások	582	Terápia	693
Jóindulatú tüdőtmorok	590	Lágyéktáji sérvek	695
Solitaer „kerekárnyék” a tüdőben	592	Hasfali sérvek	703
Bronchuscarcinoma	592		

12	Ritka sérvfélések	705	Az anorectum vizsgálata	812
16	Műteti szövődmények	705	Nodi haemorrhoidales	813
16	<i>Gyomor és nyombél</i>		Heveny megbetegedések	815
18	(GAÁL Cs., LÁZÁR Gy.)	708	Perianalis thrombosis	816
4	Sebészeti anatómia	708	Fissura ani	816
5	Élettan	710	Anorectalis fistula és abscessus	817
5	Vizsgáló módszerek	714	Sinus pilonidalis	820
7	A pepticus fekély	715	Prutitus ani	820
9	A nyombélfekély (ulcus duodeni)	716	Cryptitis, papillitis	820
28	Gyomorfekély (ulcus ventriculi)	724	Prolapsus recti	821
32	Stresszulus	729	Incontinentia alvi	822
33	ZOLLINGER-ELLISON-szindróma	730	Levator-szindróma (proctalgia fugax nocturna, coccygodynia)	822
33	Gyulladásgátlók okozta ulcus	730	Strictura ani	822
35	Gyomorrák	731	Az anorectum egyéb betegségei	822
36	Primer gyomorlymphoma	742	Idegen testek	823
36	A gyomor és duodenum egyéb megbetegedései	745	Jóindulatú tumorok	823
38	<i>Vékonybél (GAÁL Cs.)</i>	749	Az anus rosszindulatú daganatai	823
39	Sebészeti anatómia	749	<i>Máj (PERNER F. – MÁTHÉ Z.)</i>	826
40	Élettan	750	A máj sebészeti anatómiája	826
40	Diagnosztikai lehetőségek	751	Diagnosztikai lehetőségek	828
40	Fejlődési rendellenességek	751	Sebészi kezelést igénylő májbetegségek	830
44	Gyulladásos betegségek	753	Műtétek a májon	837
46	A vékonybél egyéb megbetegedései	758	<i>Az epehólyag és az epeutak (JAKAB F.)</i>	841
47	Vékonybélileus	760	Sebészi anatómia	841
51	A vékonybél daganatai	762	Élettan	844
51	A vékonybélműtétek kóros következményei	763	Diagnosztika	846
51	<i>A féregnyúlvány (appendix, processus vermiformis) (GAÁL Cs.)</i>	766	Fejlődési rendellenességek	848
52	Anatómia, embriológia	766	Tünetmentes epekövesség	848
53	Akut appendicitis	766	Tünetekkel járó epekőbetegség	849
55	Krónikus appendicitis	772	Terápia	852
60	Csonk- ill. recidiv appendicitis	772	„Postcholecystectomiás” szindróma	853
63	A féregnyúlvány daganatai	772	Choledocholithiasis	854
63	<i>Vastag- és végbél (GAÁL Cs., DAMJANOVICH L.)</i>	774	Cholangitis (acuta purulenta)	855
65	Sebészi anatómia	774	Papillitis stenotisans (fibrosis sphincter ODDI, stenosis papillae	856
67	Élettan	775	Krónikus sclerotizáló cholangitis (obliterativ cholangitis, stenotizáló cholangitis)	856
77	Vizsgálóeljárások	776	Epeútszűkület	857
77	A vastagbél gyulladásos megbetegedései	777	MIRIZZI szindróma	858
79	Gyulladásos bélbetegség (IBD: inflammatory bowel disease)	780	Haemobilia	858
83	A vastagbél ritkább megbetegedései	786	Műtétek az epeutakon	859
85	Vastagbélileus	787	Az epehólyag és az epeutak daganatai	861
86	A vastagbél jóindulatú daganatai	789	<i>Hasnyálmirigy (OLÁH A.)</i>	866
86	A colorectalis rák	792	Sebészi anatómia	866
88	<i>Enterostoma (GAÁL Cs.)</i>	806	Élettan	867
90	Általános megfontolások	806	Fejlődési rendellenességek	868
90	Ileostoma	807	Pancreatitis acuta	870
90	Colostoma	808	Peripancreaticus folyadékgyülem, pseudocysta, abscessus	878
90	Az enterostoma zárása	808	Pancreasfistula	879
90	Szövődmények, a gondozás hibalehetőségei	808	Pancreatitis chronica	881
93	<i>Anorectum (GAÁL Cs.)</i>	810	Etiológia	881
95	Sebészi anatómia és élettan	810	Pancreas carcinoma	886
703	Bélelőkészítés	812	Cysticus pancreasdaganatok	891
			A pancreas sérülése	892
			<i>Lép (OLÁH A.)</i>	894
			Sebészi anatómia	894

Élettan	894	Incidentalomák	997
Diagnosztika	895	Műtéttechnikai szempontok	997
Cysták	896	32. Retroperitoneum (GAÁL CSABA)	999
Abscessus	896	Sérülések, haematoma	999
Tumorok	896	Retroperitonealis fibrosis	1000
Lépsérülés	897	Cysta	1000
Hypersplenia	899	Abscessus	1001
Az arteria lienalis kórképei	901	Tumorok	1001
Splenectomia	901	33. Gyermeksebészet (SCHÄFER JÓZSEF)	1004
Laparoscopos splenectomia	902	<i>Bevezetés</i>	1004
Lépmegtartó eljárások	902	<i>Újszülöttkori kórképek</i>	1004
A splenectomia szövödményei	903	Hasfali fejlődési rendellenességek	1004
<i>Portalis hypertensio és gastrointestinalis</i>		Az alimentaris traktus fejlődési rendellenességei	1007
<i>vérzés</i> (KUPCSULIK P.)	905	Anus és rectum fejlődési rendellenességei	1011
Portalis hypertensio	905	Rekesz- és mellkasebészeti kórképek	1013
Gastrointestinalis vérzésről általában	913	Sacrocoecygealis teratoma	1015
Leggyakoribb gastrointestinalis vérzések	917	<i>Csecsemő- és gyermekkori kórképek sebészi</i>	
<i>Akut hasi megbetegedések</i> (GAÁL Cs.,		<i>ellátása</i>	1016
LÁZÁR Gy.)	928	Torticollis	1016
Ileus	936	A kültakaró fejlődési rendellenességei	1016
Intraabdominalis fertőzések (GAÁL Cs., LÁZÁR Gy.)	944	Végtagok fejlődési rendellenességei	1016
Intraabdominalis vérzés	958	Mellkasfali deformitások	1017
31. Endokrin sebészet		A hasfal betegségei	1018
(JUHÁSZ FERENC, SZENTKERESZTY ZSOLT)	960	Hasi kórképek	1021
<i>Pajzsmirigy</i> (JUHÁSZ F.)	960	<i>Akut hasi kórképek</i>	1022
Anatómia, élettan	960	Invaginatio	1022
Pajzsmirigybetegségek diagnosztikája	961	Appendicitis	1024
A pajzsmirigy gyulladásai	963	Primer peritonitis	1024
Normofunkciós strumák	964	Mechanikus ileus	1025
Hipofunkciós strumák	965	<i>Genitalis traktus betegségei fiúkban</i>	1025
Hiperfunkciós strumák	967	A scrotum akut megbetegedései	1025
Pajzsmirigydagánatok	976	Hereleszállási zavarok	1026
A pajzsmirigyműtétek intra- és posztoperatív		Varicocele	1027
szövödményei	980	Phymosis	1028
<i>Mellékpajzsmirigy</i> (JUHÁSZ F.)	983	Paraphymosis	1028
A mellékpajzsmirigy fejlődéstana és sebészeti		Balanitis	1029
anatómiája	983	Hypospadiasis	1029
Hyperparathyreosis	984	<i>Genitalis traktus anomáliái</i>	1029
<i>Endokrin hasnyálmirigy-dagánatok</i>		Synechia labii minoris	1029
(SZENTKERESZTY Zs.)	989	Vaginalis atresia	1029
Insulinoma	990	<i>Dagánatos betegségek</i>	1030
Gastrinoma	991	WILMS-tumor (nephroblastoma)	1030
Ritkább neuroendocrin tumorok	991	Neuroblastoma	1031
<i>Gastrointestinalis carcinoid</i>		Rhabdomyosarcoma és egyéb lágyrészdagánatok	1031
(SZENTKERESZTY Zs.)	992	Csonttumorkok	1032
<i>Mellékvese</i> (JUHÁSZ F.)	994	34. Érsebészet (ACSÁDY GYÖRGY,	
Pheochromocytoma	994	NEMES ATTILA)	1034
Multipler endokrin neoplasia (MEN)	995	<i>A vérőrendszeri betegségek patológiája</i>	1034
Benignus mellékvesevelő-tumorkok	995	<i>Az érelzáródás kórélettana</i>	1036
Malignus mellékvesevelő-tumorkok	995		
Mellékvesekéreg	996		
CONN-szindróma – primer hyperaldosteronismus (PH)	996		
CUSHING-szindróma	996		
Adrenalis hyperplasiák (CAH, AGS)	997		

Tünetekről általában	1037	Spinalioma (cc. spinocellulare seu planocellulare) . . .	1096
Vizsgálóeljárások	1038	Melanoma malignum	1096
A terápiairól általában	1041	36. Plasztikai sebészet (GULYÁS GUSZTÁV) . .	1100
Akut nem visceralis verőér-elzáródás	1044	A plasztikai sebészetről általában	1100
Embolia	1044	Anatómiai megfontolások	1101
Artériás thrombosis.	1046	Metszésvezetés	1104
Aorta dissectiója	1047	Sebzárás.	1105
Krónikus verőér-elzáródások	1047	Hegek	1108
Supraaorticus artériák betegségei	1047	Bőrpótlás lebenyekkel.	1110
A felső végtag krónikus verőérbetegségei	1052	Mikrosebészet.	1114
Renovascularis hypertonia.	1055	Szabadlebeny-átültetés a klinikai gyakorlatban	1114
Krónikus verőérelzáródás az alsó végtagokon.	1057	Szabadlebenyek	1115
Páratlan visceralis verőerek akut és krónikus megbetegedései	1063	Emlősebészet	1119
Aneurysmák	1067	Az emlő térfogatának változtatásával járó műtétek . .	1120
Aneurysmák jellegzetességei lokalizáció szerint	1069	Onkoplasztika	1123
Álaneurysmák (pulzáló haematoma)	1072	Esztrétikai plasztikai sebészet	1129
Az aorta dissectiója	1072	37. A mozgásszervek sérülései és betegségei (DETRE ZOLTÁN, SIMONKA JÁNOS AURÉL, VÉGH GYÖRGY)	1134
Artériasérülések	1073	Általános traumatológia (DETRE Z.)	1135
Iatrogén érsérülések	1075	A csonttörésekről	1135
Az artériasebészet szövődményei	1075	A sérült vizsgálata	1142
A vénák sebészete	1077	A töréskezelés elvei	1143
A felületes vénák akut megbetegedései	1077	A töréskezelés speciális kérdései.	1148
A mélyvénák akut megbetegedései	1078	Gyerekkori sérülések	1151
A thrombosis, embolia prophylaxisa	1082	Ízületi sérülések	1153
A felületes vénák krónikus betegségei	1083	Részletes traumatológia (DETRE Z.)	1154
A mélyvénák krónikus megbetegedései	1085	A felső végtag sérülései	1154
Congenitalis elváltozások	1089	Az alsó végtag sérülései	1170
Perifériás artériák fejlődési rendellenességei	1089	A gerinc sérülései (DETRE Z.)	1187
Vénák fejlődési rendellenességei	1089	Medencesérülések (DETRE Z.)	1192
A nyirokrendszer sebészete	1089	Polytrauma (DETRE Z.)	1195
35. A bőr és függelékei (GAÁL CSABA)	1092	Hasi sérülések (VÉGH Gy.)	1200
Benignus tumoros elváltozások	1092	Etiológia	1200
Atheroma	1092	A diagnosztikáról általában	1200
Epidermalis cysta	1092	Diagnosztikai módszerek	1201
Verruca	1092	Általános kezelési elvek (VÉGH Gy.)	1202
Clavus	1093	Retroperitonealis haematoma (VÉGH Gy.)	1206
Lipoma	1093	Kézsebészet (SIMONKA J. A.)	1208
Fibroma	1094	A kéz vizsgálata	1208
Haemangioma	1094	A kézsérülések és -betegségek műtéti kezeléséről általában	1210
Hegek	1094	Csonttörések	1214
Glomustumor (angioneuromyoma)	1094		
Neuroma	1094		
Neurofibroma	1095		
Naevusok	1095		
Keratosisek	1096		
Malignus tumoros elváltozások	1096		
Basalioma (cc. basocellulare, epithelioma).	1096		

Izületi sérülések	1218	39. Vénás behatolások a sebészetben	
Szalagsérülések	1219	(BOGÁR LAJOS)	1267
Ficamok	1220	<i>A cavakatérezés javallatai</i>	1267
Ínsérülések	1221	<i>Vénapunctiós készültek</i>	1267
Perifériás idegsérülések	1229	<i>Ki kanüláljon?</i>	1268
A plexus brachialis sérülései	1233	<i>A vena cava katéterezésének módjai</i>	1268
Definitív idegsérülések utáni mozgás- és		<i>A v. cava inferior rendszere</i>	1270
érezéshelyreállító műtétek	1236	<i>A v. cava superior rendszere</i>	1270
Kompressziós neuropathiák (alagút szindrómák)	1237	<i>Az a. radialis kanülálása</i>	1271
Érsérülés	1239	<i>A vénák sebészeti feltárása</i>	1272
Amputáció a kézen	1239	<i>A katéterek igazítása, cseréje</i>	1272
Replantatio és revascularisatio	1240	<i>A katéterbevezetés szegényes „vénakészlet”</i>	
A súlyosan roncsolt kéz ellátása	1243	<i> esetén</i>	1273
A kéz gennyes fertőzései	1245	<i>Szövődmények és azok megelőzése</i>	1273
A kéz gyulladáshoz kórképei	1247	<i>A katéter helyzetének röntgenellenőrzése</i>	1277
A kéz fontosabb egyéb betegségei	1252	<i>Dokumentáció</i>	1277
<i>Csont- és ízületi fertőzések (DETRE Z.)</i>	1255	40. Ambuláns és egynapos sebészet	
Akut haematogen osteomyelitis	1255	(GAÁL CSABA)	1279
Szubakut és krónikus osteomyelitis különleges formái	1255	Általános szempontok	1279
Poszttraumás és posztoperatív (nosocomialis)		Az ambuláns műtétek követelményrendszere	1281
osteomyelitis	1256	Előnyök, hátrányok	1284
Ízületi fertőzések	1260		
38. Orvosi szakvélemény (GAÁL CSABA,			
JUHÁSZ FERENC LÁSZLÓ)	1262		
Az orvos mint szakvéleményező	1262		
Orvosi szakvélemény: forma és tartalom	1263		
A szakvélemény felépítése	1263		
Orvosszakértői tevékenység helye			
a bírói gyakorlatban (JUHÁSZ FERENC LÁSZLÓ)	1264		
Szakértői fogalmak értelmezése	1265		